

Motion av Peter Wallmark (SD) och Martin Westmont (SD) om en ny policy för modersmålsundervisningen i Stockholm stad

Idag erbjuds modersmålsundervisning på tveksamma grunder till enorma kostnader. Därför är det av vikt att modersmålsundervisning stramas upp för att följa de lagar och föreskrifter som finns.

Sverigedemokraterna tar inte ställning för två- eller flerspråkighet och vi har inga synpunkter på att skolelever studerar föräldrarnas modersmål utanför ordinarie skoltid. Vi vill dock, av kostnadsskäl, prioritera ner den kommunalt finansierade modersmålsundervisningen inom ramen för vad lagen stipulerar. Godtycke ska inte tillåtas utgöra en faktor för Stockholms stads utgifter.

Minoritetsspråk ska – i kraft av sin särskilda status – inte vara föremål för några inskränkningar. Något entydigt vetenskapligt underlag för att modersmålsundervisning skulle stärka elevens prestationer i andra ämnen finns inte. En dansk undersökning visar tvärtom på motsatsen, att modersmålsundervisning är en verkningslös metod för att stödja elever som läser detta.

Nedan följer några förslag som förbättrar undervisningen och begränsar erbjudandet om modersmålsundervisning det till de elever som uppfyller de formella kraven.

Forskningsläget

Forskning 1* från Danmark, som är validerad av en expertgrupp (till skillnad från alla svenska undersökningar), säger med all önskvärd tydlighet att modersmål varken gör från eller till vad gäller utvecklingen i det språk som talas i landet. Detta innebär att man lägger stora pengar och personella resurser på något som inte hjälper denna grupp.

*1 <https://uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2017/maj/170503-ingen-entydige-effekter-af-forsoegsprogram-om-modersmaalsbaseret-undervisning>

Vad säger lagen?

Skollagen 10 kap fastslås att:

”Modersmålsundervisning 7 § Elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande (goda för gymnasiet) kunskaper i språket.

Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Regeringen eller den myndighet som regeringen väljer ut får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever önskar sådan undervisning i det språket.”

Detta gäller för grundskola, specialskola, särskola samt sameskola. Även gymnasiet och gymnasiesärskola. Då är det alltså ett ”skall-krav”.

I övriga skolformer är detta bara ett ”bör-krav”.

Skolverkets rekommendationer i enlighet med skollagen:

”Bedömning och betygsättning sker på samma sätt som i övriga ämnen. Elevens visade kunskaper och förmågor bedöms utifrån kunskapskraven i kursplanen eller ämnesplanen.”

”Det är vårdnadshavare som ansöker om modersmålsundervisning i grundskolan och motsvarande skolformer, medan eleven själv ansöker om modersmålsundervisning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Ansökan sker alltid via skolans rektor. Inom kommunal vuxenutbildning ansöker eleverna om att läsa kurser inom ämnet modersmål.”

”Huvudmannen är endast skyldig att anordna modersmålsundervisning om det finns minst fem elever som har rätt till undervisningen dessa elever önskar att få undervisning i språket, och det finns en lämplig lärare.”

”Det är rektorn som avgör om en lärare är lämplig att bedriva modersmålsundervisning.”

”Har eleven fått sin modersmålsundervisning utöver den garanterade undervisningstiden i grundskolan eller motsvarande skolformer, är huvudmannen skyldig att erbjuda undervisningen i högst sju läsår sammanlagt”.

Vi har alltså att förhålla oss till att:

- eleven ska ha grundläggande (goda för gymnasiet) kunskaper i modersmålet
- minst en vårdnadshavare skall prata modersmålet
- det skall vara umgängesspråket i hemmet
- minst fem behöriga elever i kommunen ansöker om detta.
- en lämplig (avgörs av rektor) lärare finns att tillgå
- modersmålsundervisning ska erbjudas i grundskolan och gymnasiet samt liknade former
- max sju års undervisning är ett ”skall-krav”.

Förvaltningen måste säkerställa att språket talas av minst en vårdnadshavare samt att det talas i hemmet innan de erbjuder elev modersmålsundervisning.

Källor:

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/ratt-till-modersmalsundervisning>

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/modersmal-och-studiehandledning-pa-modersmal-i_H6B138

Bilaga 1.

1. Innan modersmål erbjuds ska ett språktest i aktuellt språk införas.

Skollagen stipulerar tydligt att förkunskaper skall finnas på grundläggande (betyg E) eller god (betyg C) nivå. Det innebär att Stockholm ska utgå från ett prov i det för eleven aktuella B- eller C-språket. Innan eleven erbjuds modersmålsundervisning ska ett test i aktuellt modersmål tas fram för att fastställa att den efterfrågade kunskapen finns. Provet ska utformas av en extern instans.

2. Ensamkommande som bor i familjehem ska inte erbjudas modersmålsundervisning om inte kraven på att "en vårdnadshavare skall prata modersmålet" samt "att språket talas i hemmet", uppfylls.

Kraven på att en vårdnadshavare skall tala modersmålet samt att språket skall talas i hemmet uppfylls inte om vårdnadshavaren inte befinner sig i Sverige.

3. Modersmålsundervisning ska inte erbjudas i förskola, förskoleklass, fritids eller vuxenutbildningar i Stockholm.

Det är inte lagstadgat och är ingen skall-sats i skollagen. I tider av en mycket hårt ansträngd ekonomi måste Stockholms stad prioritera bort verksamheter som inte är lagstadgade. Dessutom visar den senaste undersökningen från Danmark att det varken gör från eller till för elevens språkutveckling.

4. Erbjud max sju års modersmål från startdatum.

Det är vad som stipuleras i Skollagen. Från det datum man har första lektionstillfället ska den bortre tidsgränsen vara max sju år. Detta gäller även om man har låtit bli att söka modersmål under vissa terminer.

5. Förtydliga vad en "lämplig lärare" är.

En lämplig lärare i alla andra ämnen har legitimation för de ämnen man skall betygsätta. Varför detta krav inte skulle omfatta modersmålslärare är en sänkning av lärarprofessionens status. Lämplig lärare innebär i första hand en legitimerad lärare i det aktuella språket, i andra hand en legitimerad språklärare med kunskaper motsvarande modersmålskunskaper i det aktuella språket.

6. Sätt en tidsgräns då man skall ha sökt modersmålsundervisning.

1 oktober och 1 maj är lämpliga datum för att hinna finna en "lämplig" lärare kommande termin. Idag finns ingen tidsgräns för när eleven senast skall ha sökt sitt modersmål. Detta finner vi orimligt då det är omöjligt att rekrytera en lämplig pedagog inom en så snäv tidsram om alla regler vid anställning skall följas. Det kan varken vara facketts eller sökandes åsikt att vi skall hoppa över dessa processer. Därför bör rektorerna ges rimlig tid att hitta adekvat personal. En rimlig tidsgräns är två månader, vilket brukar gälla övriga lärartjänster. Sökande som inkommer med ansökan efter detta datum skall inte ges möjlighet till modersmål den terminen.

7. Modersmålsundervisning skall bedrivas efter ordinarie skoltid.

Barn som läser modersmål som inte är klassificerat som C-språk skall läsa sitt modersmål efter ordinarie skoltid. Det är inte rimligt att avbryta ordinarie lektion för att gå på modersmål och missa viktiga lektioner. Målet med skolan måste vara att ge dessa elever bästa möjliga chans att lyckas i skolan, för att senare lyckas med steget ut i arbetslivet eller vidare studier. Det är kontraproduktivt att låta elever missa viktiga lektioner. Lektioner efter skoltid, tillsammans med fjärrundervisning gör att lektioner kan effektiviseras och bedrivas med alla elever som har samma modersmål samtidigt, så länge kvoten elever inte överstiger kommunens rekommendation på max elever per klassrum.

8. Se över möjligheterna till fjärrundervisning.

Fem elever är ett mycket litet underlag för en klass och innebär en extremt hög lärartäthet, som i många andra sammanhang aldrig skulle accepteras. I många fall handlar det dessutom om enstaka undervisningstillfällen under en vecka för en pedagog som bor och arbetar på annan ort. Fjärrundervisning är ett alternativ som möjliggör samordning. Det skulle bespara Stockholms stad onödiga kostnader för reseersättning till pedagoger. Då avsaknad av legitimerad personal också är ett problem, borde detta möjliggöra för eleverna till att få korrekt utbildning av en lärare med full behörighet. Goda exempel och färdiga koncept finns redan idag.

9. Olika språk kan inte slås samman till gemensamma lektioner.

Kravet är väldigt tydligt enligt Skollagen/Skolverket. Minst fem sökande till ett språk ska finnas för att det skall erbjudas av kommunen. Att bedriva undervisning i flera språk samtidigt innebär en helt orimlig och ineffektiv undervisningssituation. Detta tillvägagångssätt ska inte användas för att komma runt kravet på minst fem sökande elever.

10. När ovanstående krav väl är uppfyllda, gäller fortfarande kravet om minst 5 sökande.

Minst fem sökande i kommunen och i aktuellt språk måste söka varje termin för att kommunen ska erbjuda modersmål. Om det kravet inte uppfylls erbjuds ingen modersmålsundervisning i det aktuella språket den terminen.

När eleven och skolan uppfyller ovanstående krav som är tagna eller tolkade från Skollagen samt Skolverkets föreskrifter i frågan så avser Stockholms stad erbjuda modersmål till de barn som så önskar.

Jag föreslår

att Utbildningsförvaltningen får i uppdrag att skapa ett styrdokument om hur modersmålsundervisningen ska bedrivas i Stockholms stad utifrån punkterna i bilaga 1.

Stockholm den 1 februari 2021

Peter Wallmark

Martin Westmont